

จดหมายข่าว

ราชบัณฑิตยสถาน

ถนนหน้าพระลาน กรุงเทพมหานคร

โทร. ๐ ๒๒๒๒ ๑๒๑๓ โทรสาร ๐ ๒๒๒๖ ๒๐๑๔, ๐ ๒๒๒๑ ๕๔๔๖, ๐ ๒๒๒๒ ๒๒๐๙, ๐ ๒๒๒๑ ๖๗๒๖

ปีที่ ๑๔

ฉบับที่ ๑๕๙

สิงหาคม ๒๕๔๗

ISSN 0857-7064

ข่าวราชบัณฑิตยสถาน

ขอ แสดงความยินดีในโอกาสที่ ศาสตราจารย์ ดร.ลิขิต วีรเวศิน ราชบัณฑิต สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง ประเภทสังคมศาสตร์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ได้รับรางวัล “ปากกาชนนททองคำ” ในสาขาวิชารัฐศาสตร์ เนื่องในโอกาสครบรอบ ๒๕ ปี การดำเนินงานของสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

● ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รท. ดร.บรรจบ บรรณรุจิ ภาควิชาสังคมศาสตร์

สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง ประเภทปรัชญา สาขาวิชา ศาสนศาสตร์ ได้รับเลือกเป็นศิษย์เก่าดีเด่น ประจำปี ๒๕๔๕ ของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ● นายวิศาล อยู่เจริญ นักวรรณศิลป์ ๗ ว กองศิลปกรรม ได้รับการเลื่อนขึ้นดำรงตำแหน่ง เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป ๘ (เลขานุการกรม) ตั้งแต่วันที่ ๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๗

● นายวาณิช จรรย์นันทน์ กรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์ดนตรีสากล ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๑๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ ตั้งศพ สวดอภิธรรมที่วัดพระไกรสิทธิ์ (น้อย) ตั้งแต่วันที่ ๑๔-๒๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ พระราชทานเพลิงศพวันที่ ๒๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ ●

สรุปการบรรยายเสนอผลงานค้นคว้าและวิจัยของราชบัณฑิตและภาคีสมาชิกต่อที่ประชุมสำนัก

สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง

- วันพุธที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๔๗ ศาสตราจารย์ ดร.สมควร กวียะ ภาควิชาสังคมศาสตร์ ประเภทสังคมศาสตร์ สาขาวิชานิติศาสตร์ บรรยายเรื่อง “อนาคตกำหนดปัจจุบัน” เจมส์ เลิฟล็อก นักวิทยาศาสตร์ชาวอังกฤษ และทีม แกรนเนอร์ นักสัตวศาสตร์ชาวออสเตรเลีย ได้ตั้งสมมติฐานไว้ว่ามนุษย์กำลังกินอนาคตด้วยการทำให้ระบบนิเวศของโลกเสื่อมโทรมลง จึงส่งผลกระทบต่อสารชีวิตของมนุษย์รุนแรงและเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง มนุษย์จึงควรใช้พลังสมองแห่งวิวัฒนาการ ปรัชญาวิทยาศาสตร์ของพระพุทธศาสนา ภูมิปัญญาทางเทคโนโลยี การปฏิวัติทางการสื่อสาร และการแปรเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทั้งหมด เชื่อมโยงเข้าสู่ความเป็นหนึ่งเดียวเชิงองค์รวมตามหลักจักรวาลที่วาดด้วยกำเนิดเอกภพ และกำเนิดชีวิต โดยปฏิรูปยุทธศาสตร์การวางแผนใหม่ให้มีประสิทธิภาพ คุ่มทุนทั้งในเชิงเศรษฐกิจและนิเวศวิทยาแนวลึก เพื่อให้มนุษย์ชาติเกิดความรักและห่วงใยในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้วยองค์ประกอบ ๕ ประการ คือ ความคิดใฝ่ฝัน วิสัยทัศน์ ความปรารถนาแรงกล้าและปณิธาน การออกแบบ และการลงมือปฏิบัติที่เรียกว่า DVD-DI ทำให้มนุษย์ลดหรือเลิกการกินอนาคตของมนุษยชาติและของโลก มุ่งส่งเสริมสันติภาพ เสรีภาพ ความปลอดภัย สุนทรียภาพ เทคโนโลยีแห่งปัญญา และการพัฒนาที่ยั่งยืน ช่วยพัฒนาจิตสำนึกในคุณค่าที่แท้จริงของความรัก ความสุข ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และคุณค่าของความเป็นมนุษย์
- วันพุธที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๔๗ นายสนั่น ไชยานุกุล ภาควิชาสังคมศาสตร์ สาขาวิชาอักษรศาสตร์และภาษาศาสตร์ บรรยายเรื่อง “ปัญหาเรื่องความชั่ว” ชีวิตย่อมมีการต่อสู้ระหว่างความเห็นแก่ตัวกับความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม คนเห็นแก่ตัวย่อมมองโลกแคบ ๆ เพราะต้องการ

สิ่งต่าง ๆ มาเป็นของตน ขณะที่ผู้เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมจะเห็นตรงกันข้าม ความเข้าใจถูกต้องเป็นสิ่งสำคัญในมรรค ๘ ฉะนั้น จึงยกความถูกต้องเป็นข้อแรกเพราะเป็นบ่อเกิดของความดี ซึ่งวิถีทางที่จะให้เข้าใจถูกต้องตามความจริงนั้น เราจะต้องรักความจริง มีความจริงใจ ซื่อสัตย์ต่อตนเอง ถ้าเราพยายามปฏิบัติตนตามนี้จะทำให้พบความจริงแท้ได้ สำหรับผู้ทำประโยชน์เพื่อผู้อื่นแล้ว เขาถือว่าสิ่งร้ายและความชั่วร้ายต่าง ๆ เป็นเพียงการส่งเสริมบารมีหรือล่อให้เราก้าวไปสู่ความสำเร็จทั้งปวง จึงไม่เห็นว่าจะไรในโลกร้าย ทุกสิ่งทุกอย่างดำเนินไปตามสภาวะของมันเอง

สำนักวิทยาศาสตร์

- วันพุธที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๔๗ ศาสตราจารย์ น.พ.ยงยุทธ วัชรกุลย์ ราชบัณฑิต ประเภทวิทยาศาสตร์สุขภาพ สาขาวิชาแพทยศาสตร์ บรรยายเรื่อง “ชมรมสหวิทยาการเพื่อการวิจัยและพัฒนา” ในวาระครบ ๓๐ ปี ของราชบัณฑิตยสถาน มีราชบัณฑิตกลุ่มหนึ่งคิดว่า น่าจะมีการรวบรวมผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาต่าง ๆ ให้ได้พบปะรู้จักกันและรวมตัวเป็นกลุ่ม ซึ่งจะนำไปสู่การทำงานวิจัยที่จำเป็นต้องอาศัยสหวิทยาการ ประกอบกับการคัดเลือกภาคีสมาชิกสำนักวิทยาศาสตร์มีผู้ทรงคุณวุฒิมามากแล้วไม่ได้รับการคัดเลือกจำนวน ๑๖ คน จึงได้มีการนัดพบและเชิญนักวิชาการภายนอกเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือ จัดตั้งเป็นชมรมสหวิทยาการเพื่อการวิจัยและพัฒนา ใช้ชื่อภาษาอังกฤษว่า Cross Link Academic Club ซึ่งชมรมนี้อาจทำหน้าที่คล้าย The Royal Institution of Great Britain เป็นองค์กรที่ตั้งขึ้นเพื่อรองรับนักวิชาการนอกเครือจักรภพเทียบเคียงกับราชบัณฑิตยสถาน (Royal Society) ของประเทศอังกฤษ และ

ศาสตราจารย์ ดร.สายชล เกตุษา ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บรรยายเรื่อง “การตกกระของผลกล้วยไข่สุก” กล้วยเป็นผลไม้ชนิดหนึ่งของประเทศไทยที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ และโภชนาการ โดยกล้วยที่ปลูกเพื่อการค้ามากที่สุดในประเทศไทยคือ กล้วยน้ำว้า กล้วยหอม และกล้วยไข่ การสุกของผลกล้วยเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงด้านสรีระและชีวเคมีที่ทำให้ผลกล้วยมีคุณภาพเหมาะสมสำหรับการรับประทาน และเมื่อผลกล้วยสุกมาก ๆ หรืออม (overripe) จะผ่านวัยที่เหมาะสมสำหรับการรับประทาน ผลกล้วยหอมและกล้วยน้ำว้าเมื่อสุกอมผิวของเปลือกผลจะไม่มีอาการตกกระ (senescent spotting) ขณะที่ผลกล้วยไข่เมื่อสุกอมจะมีการตกกระเกิดขึ้น โดยผิวของผลกล้วยจะเริ่มมีจุดสีน้ำตาลขนาดเล็กเท่าปลายเข็มหมุดเป็นครั้งแรกเมื่อผิวของผลกล้วยเปลี่ยนเป็นสีเหลืองทั้งผลรวมทั้งปลายผล เมื่อผลกล้วยสุกมากขึ้นจุดตกกระสีน้ำตาลจะขยายขนาดและมีสีน้ำตาลเข้มมากขึ้น ซึ่งการตกกระของผลกล้วยไข่สุกไม่ได้ทำให้คุณภาพในการรับประทานลดลง เพียงแต่ลดการดึงดูดของผู้บริโภคที่มีต่อผลกล้วยไข่สุก และผู้บริโภคเข้าใจผิดคิดว่าผลกล้วยไข่สุกตกกระมีสาเหตุมาจากเชื้อโรคเข้าทำลาย ทั้งที่ความจริงการตกกระเป็นการผิดปกติทางสรีระ (physiological disorder) ไม่ได้มีสาเหตุมาจากเชื้อโรค แต่ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น วัย พันธุ์ บรรยากาศ อุณหภูมิ ความชื้นสัมพัทธ์ ซึ่งสามารถควบคุมได้โดยการปรับสภาพบรรยากาศและการควบคุมอุณหภูมิ

- วันพุธที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๔๗ ศาสตราจารย์ ดร. นพ.เรือน สมณะ ราชบัณฑิต ประเภทวิทยาศาสตร์สุขภาพ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การแพทย์ บรรยายเรื่อง “แนวเต้านม (Milk Line)” ในขณะที่เป็นตัวอ่อนระยะแรก ๆ ของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมชั้นสูงทุกชนิด จะมีการพัฒนาการของต่อมน้ำนมจากเนื้อเยื่อผิวหนังเป็นแนวยาวจากบริเวณด้านในขาหน้าไปตามแนวระหว่งกึ่งกลางระหว่างด้านข้างและด้านหน้า และยาวไปถึงด้านในของขาหลัง แนวดังกล่าวเรียกว่า แนวต่อมน้ำนมหรือแนวเต้านม หรือแนวม (Milk Line) สัตว์แต่ละชนิดแม้จะมีต่อมน้ำนม หรือนมข้างละหนึ่งเต้า เช่น คน ลิง ช้าง หรือหลายเต้า เช่น สุนัข ลูกร นมดังกล่าวจะอยู่ในแนวต่อมน้ำนมนี้ทั้งสิ้น แนวต่อมน้ำนมจะอยู่ในแนวที่ปลายเส้นประสาทจากทางด้านข้างและจากตัวทางด้านหน้ามากระจายประสานกันอยู่ โดยเฉพาะบริเวณหัวนมจะเป็นจุดรวมของปลายประสาท หัวนมจึงเป็นจุดที่ถูกกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกทางเพศได้ง่ายมาก และทุกจุดตามแนวต่อมน้ำนมก็就会被กระตุ้นให้เกิดความรู้สึกทางเพศได้ง่ายกว่าบริเวณอื่น แต่เมื่อลูกดูดหัวนมแม่กลับจะมีผลโยงการกระตุ้นไปยังต่อมใต้สมองส่วนหลังให้ขับฮอร์โมนมากระตุ้นต่อมน้ำนมให้หลั่งน้ำนมให้ลูกดื่มกิน และศาสตราจารย์ นพ.อดุลย์ วิริยเวชกุล ราชบัณฑิต ประเภทวิทยาศาสตร์สุขภาพ สาขาวิชาแพทยศาสตร์ บรรยายเรื่อง “การปกครองมหาวิทยาลัย (University Governance)”

สำนักศิลปกรรม

- วันพฤหัสบดีที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๔๗ ศาสตราจารย์ ดร.สันติ เล็กสุขุม ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บรรยายเรื่อง “ปราสาทเมืองต่ำ พินาย พนมรุ้ง : ตัวอย่างงานช่าง

ขอมโบราณ” ปราสาทเมืองต่ำ ตั้งอยู่ที่อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ มีแผนผังและแบบอย่างงานช่างที่แสดงถึงลักษณะอันสอดคล้องกับศิลปะขอมแบบบาปวนในศูนย์กลางของอาณาจักรขอมโบราณ เมื่อราวครึ่งหลังของพุทธศตวรรษที่ ๑๖ ซึ่งแสดงถึงการคลี่คลายจากแผนผังของปราสาทขอมเก่า กลุ่มปราสาทประธานประกอบด้วยปราสาท ๕ องค์ ก่ออยู่บนฐานเดียวกัน เรียกว่า ฐานไพที มีบรรณาลัย ระเบียงคด และโคปุระ มีสระน้ำซึ่งตำแหน่งการวางสระน้ำมีตัวอย่างมาก่อนที่ปราสาทแห่งนี้แกแกระและปราสาทบันทายศรี ช่องทางเดินซึ่งเป็นแกนหลักได้คลี่คลายปรับปรุงผ่านมาในสมัยหลังด้วย ดังแผนผังของปราสาทบางแห่งในศิลปะแบบบาปวนอันเป็นปลายสมัยรุ่งเรืองของศิลปะขอม วัสดุที่ใช้ก่อสร้างปราสาทแห่งนี้มีหลายชนิดได้แก่ ศิลาลงศิลาทราย และอิฐ ซึ่งกำหนดอายุอยู่ในราวครึ่งหลังของพุทธศตวรรษที่ ๑๖ ปราสาทพินาย ตั้งอยู่ที่อำเภอพินาย จังหวัดนครราชสีมา อันเป็นเส้นทางเดิมสู่เมืองพระนครในประเทศกัมพูชาโบราณ ปราสาทแห่งนี้ก่อสร้างบนพื้นที่ราบ ปราสาทประธานก่อด้วยศิลาทรายสีขาวอายุราวปลายพุทธศตวรรษที่ ๑๖ ต่อต้นพุทธศตวรรษที่ ๑๗ เฉพาะปราสาทองค์ที่อยู่ด้านหน้าคงสร้างขึ้นภายหลังราวกลางพุทธศตวรรษที่ ๑๘ แบบอย่างในตอนต้นพุทธศตวรรษที่ ๑๗ ของปราสาทประธานอยู่ในศิลปะขอมแบบบาปวน ส่วนบนซึ่งเป็นชั้นซ้อนลดหลั่นคือสัญลักษณ์ของเรือนฐานันดรสูงซับซ้อนลดหลั่นดังกล่าวมีลักษณะพิเศษที่สอปชั้นเป็นรูปพุ่ม เกิดจากการเปลี่ยนแปลงแผนการประดับบนมุมประธานทุกมุมของทุกชั้น คือเปลี่ยนจากรูปปราสาทจำลองสลักลอยตัวที่มีอยู่เป็นประจำในศิลปะแบบบาปวนและก่อนหน้านั้น มาเป็นแท่งหินสลักเป็นรูปนาคห้าเศียร น่าเชื่อว่าพุ่มของส่วนบนนั้นคือพัฒนาการสำคัญที่จะส่งกลับไปเป็นแบบอย่างให้แก่ส่วนเดียวกันของปราสาทขอมที่สร้างขึ้นในศูนย์กลาง คือ ประเทศกัมพูชา ดังปรากฏที่ปราสาทนครวัด ปราสาทพนมรุ้ง ตั้งอยู่ที่อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ ก่อด้วยศิลาทรายอยู่บนยอดเนินเขา ปราสาทประธานคงสร้างขึ้นในราวกลางพุทธศตวรรษที่ ๑๗ สิ่งที่น่าสนใจของปราสาทแห่งนี้คือ ส่วนล่าง (ฐาน) ของปราสาทประธาน น่าจะตรวจสอบว่า พื้นหินของยอดเนินถูกใช้สลักเป็นระดับล่างของส่วนฐาน (แทนการนำแท่ง “ศิลาทราย” มาวางเรียงกัน) หากตรวจสอบได้ว่าเป็นจริง ก็สอดคล้องกับแบบอย่างที่ดีผิดปกติของลวดบัว (หรือ คิ้ว) แนวล่างสุด ซึ่งตามระเบียบที่ควรเป็นแล้ว ไม่น่าจะเป็นแนวล่างสุด คำอธิบายที่จะตามมาก็คือ ช่างจำเป็นต้องหยุดการสลักลวดบัวไว้เพียงระดับนั้น เพราะหากสลักลึกลงไปให้ครบตามแบบแผน ก็จะต้องปรับระดับพื้นบริเวณรอบปราสาทให้ต่ำลงตาม ซึ่งคงจะทำให้มีข้อขัดข้องตามมาอีกหลายประการ หากอธิบายว่าส่วนกลาง (เรือนธาตุ) ของปราสาท คือศูนย์กลางความศักดิ์สิทธิ์ เพราะเป็นที่ประดิษฐานรูปเคารพสูงสุด ก็ทำความเข้าใจได้ว่า ส่วนกลางของปราสาทคือส่วนกำหนดลักษณะหลักให้แก่ส่วนล่างและส่วนบน เช่นการที่ส่วนกลางมีมุมประธานสี่มุมเป็นมุมขนาดใหญ่ มุมที่ขนานคือมุมประกอบมีขนาดเล็กกว่า ดังกล่าวนี้อันเป็นลักษณะสำคัญของมุมที่ส่วนล่าง (ฐาน) และส่วนบน (ชั้นซ้อน) ของปราสาทด้วยอย่างไรก็ดี จำเป็นต้องชี้แจงว่า ความเป็นศูนย์กลางความศักดิ์สิทธิ์

เป็นส่วนของคติความเชื่อ ไม่เกี่ยวข้องกับกรรมวิธีก่อสร้าง เพราะงานก่อสร้างย่อมต้องเริ่มจากส่วนล่างเสมอ **ปราสาทเมืองต่ำ ปราสาทพิมาย ปราสาทพนมรุ้ง** เป็นเพียงบางส่วนของงานช่างในวัฒนธรรมขอมโบราณ ซึ่งแพร่หลายในดินแดนไทย ได้แก่อีสานใต้ ภาคกลางตอนล่าง และภาคกลางตอนบน ที่สำคัญคือจังหวัดสุโขทัย ด้วยเหตุนี้งานช่างในวัฒนธรรมขอมจึงมีส่วนเป็นต้นแบบให้แก่ศิลปะแห่งราชอาณาจักรสุโขทัย รวมทั้งศิลปะแห่งราชธานีอยุธยาในภาคกลางตอนล่างด้วย ซึ่งสืบเนื่องมาเป็นศิลปะของราชธานีรัตนโกสินทร์ในที่สุด และ**รองศาสตราจารย์ ดร.นววรรณ พันธุเมธา** ภาควิชาอักษรศาสตร์ สาขาวิชาภาษาไทย บรรยายเรื่อง “*หน้าอักษรเดี่ยว*” ตัว ห เป็นอักษรไทยที่มีบทบาทสำคัญ โดยจัดอยู่ในพวกอักษรสูง ให้นำอักษรต่ำที่เป็นอักษรเดี่ยวให้มีเสียงสูงและไม่ออกเสียงตัว ห การเขียนตัว ห นำอักษรเดี่ยวมีมาอย่างน้อยตั้งแต่สมัยสุโขทัย หากสำรวจภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ จะพบว่า การเขียนตัว ห ประสมกับอักษรเดี่ยวมี ๓ แบบ ได้แก่ ๑. เขียนติดกับอักษรเดี่ยว ได้แก่ อักษรไทดำ อักษรไทขาว ๒. เขียนซ้อนทับอักษรเดี่ยว ได้แก่ อักษรล้านนา อักษรธรรมอีสาน อักษรไทลื้อ อักษรไทเขิน ๓. เขียนติดกับอักษรเดี่ยวบางตัว ซ้อนทับอักษรเดี่ยวบางตัว ได้แก่ อักษรไทยน้อย อักษรลาว อักษรพม่าและมอญมีวิธีการเขียนอักษรซ้อนกัน และอักษรเขมรซึ่งเชื่อกันว่ามีอิทธิพลอย่างมากต่ออักษรพจนานุกรมคำแห่งมหาธาตุก็มีวิธีการเขียนอักษรซ้อนเช่นกัน นอกจากนั้น อักษรพม่า มอญ และเขมร ต่างก็มีตัว ห แต่ไม่ได้มีบทบาทเกี่ยวข้องกับเรื่องเสียงวรรณยุกต์อย่างตัว ห ของไทย ตัว ห ของพม่าถ้าเป็นพยัญชนะต้นออกเสียงเหมือน *h* ในภาษาอังกฤษ ถ้าอยู่ท้ายคำจะไม่ออกเสียง ส่วนตัว ห ของมอญและเขมรเปลี่ยนพยัญชนะโฆษะ ง ญ น ม ย ร ล ว ให้เป็นโฆษะ และตัว ห จะไม่ออกเสียง จากการศึกษาอาจสันนิษฐานได้ว่า พจนานุกรมคำแห่งมหาธาตุจะทรงเห็นตัวอย่างการใช้ ห ร่วมกับพยัญชนะโฆษะในภาษามอญและเขมร จึงทรงนำ ห มาใช้ประโยชน์บ้าง โดยทรงใช้ ห นำพยัญชนะเสียงต่ำ ทำให้กลายเป็นเสียงสูง นอกจากนี้ ห อาจเคยใช้นำหน้าพยัญชนะเสียงก้อง แสดงว่าเป็นเสียงไม่ก้อง ความก้องหรือไม่ก้องของเสียงพยัญชนะอาจเกี่ยวข้องกับเสียงวรรณยุกต์ของคำ พยัญชนะพวกที่มีเสียงก้องผันวรรณยุกต์แบบหนึ่ง และพยัญชนะพวกที่มีเสียงไม่ก้องผันวรรณยุกต์อีกแบบหนึ่ง พยัญชนะที่มี ห นำและไม่ห นำ จึงออกเสียงวรรณยุกต์ต่างกัน ปัจจุบันแม้ภาษาไทยของเราและภาษาไทยไทดำไทขาวไม่ได้มีพยัญชนะเสียงก้องและไม่ก้องเป็นคู่ ๆ แต่เสียงวรรณยุกต์ของคำที่พยัญชนะต้นเคยมีเสียงก้องยังแตกต่างกับเสียงวรรณยุกต์ของคำที่พยัญชนะต้นเคยมีเสียงไม่ก้อง

- วันอังคารที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๕๗ **ศาสตราจารย์ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์** ราชบัณฑิต ประเภทจิตรศิลป์ สาขาวิชาดุริยางคกรรม บรรยายเรื่อง “*ละครอาสนมัครในพระบรมราชานุสรณ์*” สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สนมพระราชหฤทัยและมีพระราชกรณียกิจเกี่ยวกับนาฏศิลป์เป็นอเนกประการ ทำให้เกิดพัฒนาการในวงการนาฏศิลป์เป็นอันมาก พระองค์โปรดให้พระราชโอรสและพระราชธิดาทรงศึกษานาฏศิลป์

เพื่อส่งเสริมลักษณะนิสัยและชื่นชมศิลปวัฒนธรรม ทำให้นาฏศิลป์ซึ่งเคยเป็นของต่ำกลายเป็นการศึกษาที่แพร่หลายจนเกิดหลักสูตรในโรงเรียนทั่วไป วิทยาลัย และมหาวิทยาลัย ทั้งระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก พระองค์ทรงคิดระบ่างดุริยางคและฟ้อนมาลัย เพื่อให้พสกนิกรเข้าใจศิลปวัฒนธรรมของคนต่างถิ่น ชื่นชมและเกิดความสามัคคี ตลอดจนเกิดการอนุรักษ์ขึ้น พระองค์ทรงคิดแสดงภาพประวัติศาสตร์ คือจัดคนแบ่งเป็นบุคคลในประวัติศาสตร์ ทำทำนองประกอบคำบรรยายให้คนดูได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ ทรงสนับสนุนการแสดงบัลเลต์ผสมรำไทยเรื่องมโนราห์ ประกอบเพลงพระราชนิพนธ์มโนราลลิต พระองค์โปรดให้มีคณะคอนอาสนมัครในพระบรมราชานุสรณ์ เพื่อแสดงละครอิงประวัติศาสตร์บทประพันธ์ของสมภพจันทร์ประภา เพื่อสร้างเสริมวิกรมของบรรพชนไทยให้คนไทยเจริญรอยตาม เพื่อความรักสามัคคีในชาติ ทรงใช้เทคนิคศิลปะเชิงและภาพเคลื่อนไหวประกอบการแสดงให้การสื่อความหมายในละครชัดเจน นอกจากนี้ยังทรงทำนุบำรุงการแสดงต่าง ๆ อยู่เสมอ นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณต่อวงการนาฏศิลป์ไทยเป็นล้นพ้นหาที่สุดมิได้ และ**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรพัฒน์ ประพันธ์วิทยา** ภาควิชาอักษรศาสตร์ สาขาวิชาสันติศึกษา บรรยายเรื่อง “*ภาพสลักเล่าเรื่องราวเกียรติที่พิมาย จากมุมมองของวาลมิกิรามายณะ*” ปราสาทหินพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เป็นศาสนสถานทางพระพุทธศาสนา ฝ่ายมหายาน นิกายวัชรยาน ตามหลักฐานจารึกที่มีศักราชเก่าที่สุด สันนิษฐานว่า ปราสาทหินพิมายคงสร้างขึ้นไม่ช้าไปกว่า พ.ศ. ๑๕๔๔ ชื่อพิมายจึงเรียกตามพระนามพระพุทธรูปประธานของปราสาท คือ กุมเตจ ชคต วิมาย “วิมาย” คงมีความหมายในทางพุทธปรัชญาว่า “ไร้มายา” หมายถึง นิพพาน ตามพุทธปรัชญาวิชญาณวาท แม้ปราสาทหินพิมายจะเป็นศาสนสถานในพระพุทธศาสนา แต่ภาพสลักต่าง ๆ ในปราสาทแห่งนี้ก็ล้วนรวมภาพสลักในศาสนาพราหมณ์ไว้ด้วย แสดงให้เห็นว่ามีการนับถือศาสนาผสมระหว่างพระพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์ ซึ่งมีทั้งโควินิกายและไวษณพนิกาย ภาพสลักเล่าเรื่องราวเกียรติซึ่งเป็นเรื่องในไวษณพนิกายมีปรากฏอยู่มากมาย ไม่ว่าจะเป็นภาพการกวนเกษียรสมุทร ภาพพระรามสังหารทูษณะ ชระ และตรีศิวล์ ภาพสุครีพต่อสู้กับพาลี ภาพพระรามจองถนนข้ามมหาสมุทรไปยังกรุงลงกา ภาพพระรามพระลักษมณ์ต้องครนาคบาท ภาพพระรามประทับบนป่าของหนุมานรบกับทศกัณฐ์ ภาพศึกกุมภกรรณ ภาพเศียรกุมภกรรณ ภาพสลักที่น่าสนใจ ได้แก่ ภาพพระรามข้ามแม่น้ำคงคา ซึ่งนักวิชาการบางคนเสนอความเห็นว่าเป็นตอนที่พระรามเสด็จกลับจากกรุงลงกาในวาลมิกิรามายณะ พระรามเสด็จกลับอยุธยาโดยประทับบนบุษบกวิมานของทศกัณฐ์ ภาพพระรามสังหารวิราณะ หรือกฤษณะสังหารกัณสะ มีภาพสลักคล้ายกับภาพนี้ที่ปราสาทบันทายศรี เมืองเสียมเรียบ ราชอาณาจักรกัมพูชา มีความกันว่าเป็นภาพพระกฤษณะสังหารกัณสะ ข้อแตกต่างระหว่างภาพที่พิมายกับที่บันทายศรี คือ ที่พิมายฉากหลังเป็นป่า ส่วนที่บันทายศรีฉากหลังเป็นพระราชวัง.

ผู้สนใจบทความดังกล่าวขออนุญาตค้นคว้าได้ที่ห้องสมุดราชบัณฑิตยสถาน ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐

ราชบัณฑิตที่ได้รับพระมหากษัตริย์คุณโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งใหม่

เกิด ๑๐ มีนาคม ๒๔๘๐

ประวัติการศึกษา

- สถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยเพนซิลวาเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา

ประวัติการทำงานที่สำคัญ

อาจารย์ประจำคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เกียรติคุณและรางวัลที่ได้รับ

- ศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (สถาปัตยกรรม)
- บุคคลดีเด่นของชาติ สาขาพัฒนาสังคม (สถาปัตยกรรมไทย)
- ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- ปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
- ปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- รางวัลนิกเคอิ เอเชียโพรซ์ (สาขาศิลปวัฒนธรรม)

รองศาสตราจารย์ ดร.ภิญโญ สุวรรณคีรี
ราชบัณฑิต สำนักศิลปกรรม
ประเภทสถาปัตยศิลป์
สาขาวิชาสถาปัตยกรรม

- รางวัล Iue Memorial Asia Pacific Culture Prize

ฯลฯ

ผลงาน

ออกแบบอาคารทางศาสนาและงานสถาปัตยกรรมไทย เช่น

- ศาลาไทย ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์
- พระบรมราชานุสรณ์ ๒ รัชกาล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พระอุโบสถวัดไทยลุมพินีมหาวิทยาลัยเนปาล
- พระตำหนักแปรพระราชฐาน อำเภอปากพ่อง จังหวัดนครศรีธรรมราช ในโครงการคืนสู่แผ่นดินเกิดลุ่มน้ำปากพ่องสนองพระดำริ
- พิพิธภัณฑสถานและศูนย์ฝึกอบรมการแพทย์แผนไทย กระทรวงสาธารณสุข
- ศาลาไทยเมืองฮัมบูร์ก ประเทศเยอรมนี
- พระอุโบสถวัดไทยกุสินาราเฉลิมพระเกียรติประเทศอินเดีย

ฯลฯ

ฐานานุกติของสถาปัตยกรรมไทย

เรือนเครื่องสับ มีลักษณะพิเศษอย่างหนึ่งคือ จะมี “ฐานานุกติ” ในตัวของมันเองอยู่ทุกหลัง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับฐานะความเป็นผู้พักอาศัย เช่น ในระยะแรกยังมีฐานะไม่มั่นคงก็อาจใช้ “ฝากระดานตีเรียบ” ฝีมือช่างไม่สูงนัก แต่เมื่อฐานะดีขึ้นอาจเปลี่ยนเป็น “ฝาปะกน” ซึ่งมีลูกตั้งและลูกเข็นประกอบกันขึ้นมาเพื่อความงดงามและคงทนถาวรมากขึ้น หรืออาจทำเป็น “ฝาลูกฟักกระดานดุน” ที่ทำให้ฝามีความหนามากขึ้น

ข้อสังเกตอีกแห่งหนึ่งที่ทำให้ทราบว่าเป็นบ้านพักของเจ้านายหรือผู้มีฐานะสูง คือ บริเวณ “หย่องหน้าต่าง” ของกรอบเข็ดหน้าต่างจะมีลักษณะแตกต่างออกไปตามฐานะของเรือน ถ้าเป็นเรือนธรรมดาอาจเป็นแผ่นกระดานเรียบ ๆ ถ้าฐานะสูงขึ้นมักเป็นลูกฟักกระดานดุน ลูกทรงมะหวด จนสูงที่สุดก็จะแกะสลักเป็นลวดลายต่าง ๆ เช่น ลายก้านแย่ง ลายพฤษชาติ แต่ไม่ได้แกะสลักทั้งหมดเหมือนอาคารทางพระพุทธศาสนา

ดังนั้น เราจะทราบฐานะของผู้ที่พักอาศัยในเรือนนั้น ๆ ได้จากลักษณะรูปแบบอาคาร ถ้าเป็นเจ้านายระดับสูงอาคารก็จะเริ่มใหญ่ขึ้น คือ จะมีขนาดตั้งแต่ ๖ แลงานขึ้นไป การประดับตกแต่งนอกจากที่หย่องหน้าต่างแล้ว ก็ยังมีในส่วนอื่น ๆ ด้วย เช่น การทำลูกทรงประดับต่าง ๆ ซึ่งในเรื่องฐานานุกติของเรือนเครื่องสับนี้จะเห็นตัวอย่างได้จากเรือนหมู่ในพระที่นั่งวิมานเมฆ เรือนทับขวัญที่จังหวัดนครปฐม วังบ้านหม้อ วังปลายเนิน วังสวนผักกาด เป็นต้น

เรือนเครื่องก่อ แต่เดิมการก่อสร้างอาคารที่ทักอาศัยใช้ไม้เป็นหลัก แต่เพื่อความคงทนถาวรในการใช้งานจึงมีการพัฒนาวัสดุก่อสร้างใช้เป็นการก่ออิฐถือปูนขึ้นมา

ในสมัยโบราณมักจะทำอาคารก่ออิฐถือปูนกับอาคารทางศาสนาเป็นส่วนใหญ่ ต่อมาเริ่มมีการนำไปใช้ในการก่อสร้างพระราชวังหลวง วังของเจ้านาย และเรือนของข้าราชการระดับสูง การก่อสร้างอาคารก่ออิฐถือปูนจะทำรากแผ่แล้วก่อผนังขึ้นไป ส่วนโครงสร้างหลังคาทำเป็นเครื่องสับอยู่เหมือนเดิม วัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างใช้ “ปูนสอ” เชื่อมยึดกับแผ่นอิฐ ปูนสอหรือปูนขาว (lime stone) ได้จากการเผาหินปูนหรือเปลือกหอย แล้วนำมาผสมกับทรายหยาบและน้ำผึ้ง หากเป็นงานขนาดใหญ่จะใช้น้ำผึ้งที่เคี่ยวจากตาลโตนด แต่ถ้าเป็นงานละเอียดจะใช้น้ำผึ้งจากรวงผึ้งนอกจากนี้ยังสามารถเพิ่มความเหนียวได้โดยการเติม “กาบแห้ง” หรือยางไม้บางชนิดลงไปได้ด้วย

รูปแบบของเรือนเครื่องก่อ อาคารเครื่องก่อมักจะเป็นงานสถาปัตยกรรมที่มีความคงทนกว่าเรือนเครื่องสับโดยจะมีส่วนที่เป็น “เด็ยว้าง” และ “เด็ยวบน” ของอาคารเป็นเครื่องก่อและส่วนหลังคาเป็นเครื่องสับก่อนที่จะเป็นเครื่องก่อทั้งหลังก็ยังมีโครงสร้างส่วนเด็ยว้างเป็นเครื่องก่อ ส่วนเด็ยวบนเป็นเครื่องสับ เมื่อต้องการสร้างอาคารที่มีขนาดใหญ่ขึ้นจึงต้องก่อส่วนเด็ยวบนด้วยอิฐ แล้วฉาบปูนแทนเครื่องสับ บริเวณทางเข้าออกและช่องระบายอากาศที่ผนังจะทำคานทับ

หลังด้วยไม้ แต่อาคารบางที่มีการก่ออิฐเป็น “ทรงพนม” ก็ไม่ต้องมีคานทับหลัง พบในอาคารเครื่องก่อขนาดใหญ่ เช่น พระราชวัง

การวางแผนผังเรือนหมู่เครื่องก่อ มีลักษณะคล้ายกับเรือนหมู่เครื่องลับ คือจะประกอบด้วย

- เรือนเอก ตั้งอยู่ด้านทิศใต้ของเรือนหมู่ หรือวางตามความยาวในทิศทางตามตะวัน เพื่อการรับลมที่มาจากทิศใต้
- เรือนริ ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของนอกชาน
- เรือนขวางและเรือนคร้ว ตั้งอยู่ทางตะวันออกหรือตะวันตก โดยมีนอกชานแล่นกลางเป็นตัวเชื่อมเรือนทุกหลัง
- บริเวณนอกชาน มักจะถมดินสูงขึ้นจากระดับเดิม แล้วปลูกต้นไม้ไว้ตรงกลางนอกชานเพื่อความร่มรื่น
- บันไดขึ้นลงอาคาร จะอยู่ในตำแหน่งด้านทิศเหนือหรือใต้

การสร้างเรือนหมู่เครื่องก่อจะทำฐานรากโดยการขุดหลุมตามขนาดของเรือนหมู่ แล้วก่ออิฐเป็นฐานเพื่อรับน้ำหนักของตัวเรือน ยกเว้นส่วนนอกชานซึ่งจะถมดินขึ้นมาให้สูงให้ได้ระดับและบดอัดดิน (แต่เดิมใช้ดินลูกรัง ดินจอมปลวก) แล้วปูกระเบื้องดินเผายึดแนวด้วยปูนทราย

สถาปัตยกรรมไทยทรงเครื่องลายอง การออกแบบและก่อสร้างสถาปัตยกรรมไทยในทุกภาค ทุกสมัย มีการจัดระดับความสำคัญของอาคาร ซึ่งขึ้นอยู่กับสถานภาพของเจ้าของอาคารหรือผู้ที่ใช้อาคารนั้น ๆ เช่น เป็นกษัตริย์ขุนนาง คหบดี หรือประชาชนธรรมดา ดังนั้น อาคารทั้งหลายจึงต้องมีการแสดงออกถึง “ฐานะอันศักดิ์” เช่น อาคารที่สร้างถวายเป็นพุทธบูชา อาคารที่สร้างเป็นเทวาลัย หรืออาคารที่สร้างขึ้นถวายพระมหากษัตริย์ จะต้องแสดงความสำคัญของอาคารนั้น ๆ โดยการประดับตกแต่งให้มีความสวยงาม และใช้วัสดุที่คงทนถาวรมากกว่าอาคารของประชาชนธรรมดา เช่น การก่ออิฐถือปูน การนำหินมาก่อสร้าง

อาคารที่มีฐานอันศักดิ์สูงจะตกแต่งด้วยความประณีต โดยมีการใช้องค์ประกอบที่มีลวดลายที่เรียกว่า “เครื่องลายอง” แปลว่า เครื่องประดับที่ทำให้งดงาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เห็นได้ชัดคือ ส่วนของหลังคา สถาปัตยกรรมทรงเครื่องลายองจะไม่นำไปใช้กับประชาชนธรรมดา แต่จะใช้กับอาคารที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นที่ประทับของเทพเจ้า พระมหากษัตริย์ หรือเป็นอุลลิกเจดีย์เท่านั้น

เครื่องลายองที่ใช้กับหลังคาหน้าจั่ว ในสมัยโบราณประเทศไทยมีทรัพยากรไม้ที่มีคุณภาพดี เช่น ไม้สัก ไม้ตะเคียนทอง ไม้แดง ไม้ประดู่ ไม้เต็งรัง ดังนั้น การก่อสร้างส่วนหลังคาก็จึงนำไม้มาใช้เป็นหลักที่ปกอาศัยหรือบ้านเรือนของประชาชนทั่วไป บริเวณหลังคาก็จะมีบันลอม จากจุดนี้ช่างได้พัฒนารูปแบบจนเกิดเป็นลวดลายที่งดงาม การใช้เครื่องลายองประดับตกแต่งส่วนหลังคาและหน้าบ้านจะมีองค์ประกอบดังนี้

ข้อฟ้า คือ ส่วนขององค์ประกอบที่อยู่บนหลังคาในตำแหน่งที่สูงที่สุดของหลังคา

ใบระกา เป็นองค์ประกอบของ “ตัวลายอง” ที่สันนิษฐานกันว่านำมาจากลักษณะของขนปีกของครุฑ ซึ่งนำมาพัฒนาเป็นรูปแบบต่าง ๆ มากมาย เช่น ใบระกาอ่อนสิงห์ ใบระกาหอยจับหลัก ใบระกากระหนก ใบระกาใบเทศ

รยระกา งามโอยรา นาคสะดุ้ง ในการก่อสร้างโครงสร้างหลังคาทรงจั่วจะมุงด้วยกระเบื้องทรงมน ทางเหนือหรือกระเบื้องกบกล้วย เป็นต้น จะทำให้เกิดช่องว่างของระแนง ซึ่งทำให้นกหนูสามารถเข้าไปทำรังภายในได้ จึงได้มี

การออกแบบปิดรูระแนง ฉะนั้น การออกแบบองค์ประกอบหน้าบ้านทรงเครื่องลายองจึงได้ออกแบบต่อจากเดิมที่เป็นปมลมธรรมดาให้เป็นลวดลายคั่นลายองใบระกา รยระกา ขึ้นเพื่อป้องกันสัตว์เข้าไปทำรัง และทำให้จั่วหลังคาเกิดความงดงามอีกด้วย

หางหงส์ การออกแบบรยระกานาคสะดุ้ง จะทำการติดตั้งบนหัวแปลน แปหาร แปหัวเสา และอกไก่ แล้วยึดติดต่อโดยการใช้นูนหลบกระเบื้องอีกชั้นหนึ่ง ส่วนบริเวณปลายของนาคสะดุ้งจะออกแบบเป็นหางหงส์ ซึ่งอาจมีการออกแบบให้แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับแต่ละตระกูลช่างในสมัยต่าง ๆ เช่น อาจออกแบบเป็นรูปเศียรนาค กระหนก นาคเขื่อน

ลานหน้าบ้าน ความงดงามของเครื่องลายองในหลังคาทรงจั่วที่เห็นได้เด่นชัด และมีการออกแบบหลากหลายขึ้นอยู่กับฝีมือและความชำนาญของช่างในสมัยก่อนนั้น ส่วนใหญ่เป็นการแกะสลักไม้แล้วปิดทองคำเปลวประดับกระจกสี การออกแบบลวดลายที่บริเวณหน้าบ้านขึ้นอยู่กับขนาดของหน้าบ้านซึ่งอาจออกแบบเป็นลายก้านขด ลายกระหนก หรือลายเปลว แล้วแต่ความเหมาะสม บางแห่งอาจออกเป็นรูปเทพชุมนุมอยู่ที่บริเวณรูปจั่ว และมีพระนารายณ์ทรงครุฑเข้าประดิษฐานกลางหน้าบ้าน เช่น รูปพระพรหม พระคิเว

สถาปัตยกรรมไทยเครื่องยอด ในประเภทสถาปัตยกรรมไทยที่นำมาออกแบบกันตั้งแต่สมัยโบราณจะมีความผูกพันกับศาสนาเป็นหลัก ซึ่งจะเห็นได้จากหลักฐานทางโบราณคดีตั้งแต่สมัยทวารวดี ศรีวิชัย ลพบุรี เชียงแสน สุโขทัย อยุธยา จนถึงปัจจุบันสถาปัตยกรรมไทยที่ยังคงทนถาวร ได้รับการออกแบบเป็นศาสนสถาน เช่น ปราสาทหินในสมัยลพบุรีที่พบได้ อาทิ ปราสาทหินพนมรุ้ง ปราสาทหินพิมาย ปราสาทหินศรีขรภูมิ มีอายุการใช้งานทนทานกว่าศตวรรษ ซึ่งเป็นการสร้างอาคารเพื่อเป็นพุทธบูชาและเทวบูชา ดังนั้นการออกแบบจึงเน้นรูปทรงไปทางตั้ง เพื่อให้ได้ลักษณะที่สูงเด่นกว่าอาคารอื่น ๆ ทำให้เกิดลักษณะของสถาปัตยกรรมเครื่องยอดชนิดต่าง ๆ ขึ้นมา

เครื่องยอดต่าง ๆ จะนำไปใช้เฉพาะเป็นองค์ประกอบของอาคารที่ออกแบบโดยเน้นส่วนหลังคา เรียกว่า “หลังคาเครื่องยอด” เป็นหลัก ตัวอย่างเช่น มุขมก มณฑป แต่ก็ยังสามารถนำเครื่องยอดผนวกเข้ากับอาคาร เป็นส่วนของหลังคาเพื่อเน้นความสำคัญ เช่น การใช้เครื่องยอดประกอบกับตัวอาคารในงานสถาปัตยกรรมไทย หน้าบ้านทรงเครื่องลายองที่ออกแบบเป็นจั่วรูปมูข ขึ้นลดต่าง ๆ ตั้งแต่ ๓ ชั้นขึ้นไป ทั้งนี้เพื่อแสดงความเป็นปราสาทที่ประทับของเทพเจ้าหรือกษัตริย์ ดังนั้นเครื่องยอดจึงได้รับการออกแบบให้อยู่ในรูปแบบที่มีชื่อกำหนดทางด้านลักษณะหลายชนิด เช่น

๑. เครื่องยอดปล้องโฉน
๒. เครื่องยอดบัวกลุ่ม
๓. เครื่องยอดทรงมงกุฎ (ทรงชฎา ทรงพระเกี้ยว)
๔. เครื่องยอดบันแถลง (ทรงจอมแห)
๕. เครื่องยอดทรงปราสาท
๖. เครื่องยอดเจดีย์เหลี่ยมย่อไม้สิบสอง
๗. เครื่องยอดเบ็ดเตล็ด

รองศาสตราจารย์ ดร.ภิญโญ สุวรรณคีรี

ราชบัณฑิต สำนักศิลปกรรม

ประเภทสถาปัตยกรรม สาขาวิชาสถาปัตยกรรม

การอภิปรายทางวิชาการเรื่อง สุนทรียภาพแห่งชีวิต : คุณค่าทางวรรณศิลป์

เนื่องในโอกาสฉลองการสถาปนาราชบัณฑิตยสถาน ครบ ๓๖ ปี ไตรมาสที่ ๒

เมื่อ วันศุกร์ที่ ๒๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ ราชบัณฑิตยสถานได้จัดอภิปรายทางวิชาการของสำนักศิลปกรรม เรื่อง **สุนทรียภาพแห่งชีวิต : คุณค่าทางวรรณศิลป์** เนื่องในโอกาสฉลองการสถาปนาราชบัณฑิตยสถาน ครบ ๓๖ ปี ไตรมาสที่ ๒ ระหว่างเวลา ๘.๓๐-๑๔.๐๐ น. ณ ห้องประชุมเมืองโรงแรมเดอะทวิน ทาวเวอร์ ซึ่งศาสตราจารย์ ดร.เจตนา นาควัชระ ได้บรรยายนำเรื่อง **สุนทรียภาพแห่งชีวิต** ต่อจากนั้นเป็นการอภิปรายเรื่อง **สุนทรียภาพในภาษา** ซึ่งผู้อภิปรายประกอบด้วย รองศาสตราจารย์ ดร.นววรรณ พันธุธมาธาศิสมาชิก ประเภทวรรณศิลป์ สาขาวิชาภาษาไทย รองศาสตราจารย์พรแสงทักษิณ รองศาสตราจารย์ ดร.ประคอง นิยมานเทมิnth ภาควิชาอักษรศาสตร์ สาขาวิชาวรรณกรรมพื้นเมือง โดยมีศาสตราจารย์ ดร.กุสุมา รัชชmani ภาควิชาอักษรศาสตร์ สาขาวิชาต้นตดิภาษา เป็นผู้ดำเนินการอภิปราย สรุปสาระสำคัญของการบรรยายและการอภิปรายได้ดังนี้

ศาสตราจารย์ ดร.เจตนา นาควัชระ : นักอักษรศาสตร์มีหน้าที่ศึกษา งานของผู้อื่นโดยการครุ่น คิด พินิจ นึก วิเคราะห์และวิจารณ์เพื่อสื่อพลังทางปัญญา ให้แก่สังคม ผู้ที่ศึกษาวรรณกรรมและศิลปวัฒนธรรมของต่างประเทศมักนำมา โยงเข้ากับงานวรรณกรรมและศิลปวัฒนธรรมของตนเอง ยกตัวอย่างเช่นบทกวี ชื่อ “An die Nachgeborenen” (“แต่คนรุ่นหลัง”) ของแบร์ทอลท์ เบรคท์ (Bertolt Brecht) กวีชาวเยอรมัน ที่เขียนไว้เมื่อสมัยการเมืองไปอยู่เดนมาร์กครั้งที่ฮิตเลอร์ขึ้นครองอำนาจ บทกวีดังกล่าวแต่งขึ้นเมื่อ ค.ศ. ๑๙๓๔ ซึ่งวรรณคดีบางวรรคได้กลายเป็นสมบัติร่วมของผู้อ่านวรรณกรรมตะวันตก เช่นในวรรคว่า “มัน ยุคอะไรกันหนอ ที่คำสนทนาเรื่องต้นไม้ใบหญ้าเกือบจะกลายเป็นอาชญากรรมไป เพราะเท่ากับเป็นการปิดปากไม่พูดถึงสิ่งเลวร้ายอีกมากมาย...” เนื่องจากเขาได้พบกับคนรุ่นหลังว่าเขาอยู่ในยุคมืด คล้ายกับว่าพบกับคนที่อยู่ในยุคมืดในประเทศ ไทยด้วย และแม้ว่าจะมียุคมืดแต่งานวรรณศิลป์สามารถผ่านยุคนั้นมาได้ด้วยความ เป็น “อากาลโก” ด้วยมีความเป็นสากล ให้คุณค่าที่ข้ามเวลา ข้ามถิ่นที่มีวิธี แสดงออกที่เหมาะสมเป็นประโยชน์ เจริญใจ เจริญปัญญา แก่สังคม ปัจจุบันวรรณ- ศิลป์ได้แทรกซึมไปทุกหนแห่งแม้แต่งานศิลปะ เช่น งานทัศนศิลป์ ที่ปัจจุบัน ศิลปินผู้สร้างภาพได้อาศัยสื่อหลาย ๆ อย่างมาผสมผสาน ทั้งยังอาศัยภาษาใน การสื่อความโดยใส่คำลงไปในภาพเพื่อให้สื่อความหมายของภาพได้ชัดเจนขึ้น แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่าวรรณศิลป์อยู่เหนือทัศนศิลป์ ภาษาจะอับจนลงก็ต่อเมื่อ ภาษาเป็นเพียงสื่อของข้อมูลข่าวสารในยุคข้อมูลข่าวสาร ถ้าภาษาถูกมองว่าเป็นเพียงพาหะ ก็จะเป็นทางตัน หากภาษาสามารถปรับตัวแทรกเข้าอยู่ในองค์ประกอบ ของส่วนอื่น ๆ ได้ก็จะเรียกพลังทางวรรณศิลป์กลับมาได้ หากเราใช้ภาษาสร้าง เสรีภาพทางความคิด ใช้ไปในการชี้ทางสร้างสรรค์ ภาษาและวรรณศิลป์ก็คือ เครื่องพิทักษ์ศักดิ์ศรีของมนุษย์ เป็นทางรอดของมนุษยชาติ กวีผู้มองภาพความ เป็นจริงได้อย่างทะลุปรุโปร่งจึงจะหาทางออกด้วยการใช้หลักการทางสุนทรียศาสตร์ สร้างสุนทรียภาพที่ประทับใจคนได้ ทั้งยังเจริญปัญญา เจริญใจ ในกระแสชีวิตทุก วันนี้วรรณศิลป์ยังคงทำหน้าที่เป็นมโนธรรมให้สังคม แม้หากว่าเราจะต้องอยู่ในยุค มืด ก็ขอให้มันเป็นเพียงภายนอกที่มีแต่ขอให้ข้างในสว่างไสวด้วยปัญญา

เมื่อจบการบรรยายแล้ว ได้มีการอภิปรายเรื่อง **สุนทรียภาพใน ภาษา** ซึ่งมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

รองศาสตราจารย์ ดร.นววรรณ พันธุธมาธ : ศาสตราจารย์ พระยา อุณาหาราชธน กล่าวชมผู้ที่ใช้ภาษาดีว่า “ใช้คำเหมาะในที่เหมาะ” สุนทรียภาพ จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อใช้คำเหมาะในที่เหมาะ ยกตัวอย่างเช่น วรรณคดีเรื่อง **กามนิด** ตอนมหาปรีณิพพาน การใช้คำที่ดีทั้งความหมายและเสียงของคำที่ไพเราะ มาร้อยเรียงเข้าด้วยกัน ทำให้ผู้อ่านจินตนาการตามและรู้สึกถึงการค่อย ๆ ลื่นไป ซึ่งเป็นบรรยากาศของความสงบและเศร้า คำในภาษาไทยมีให้เลือกใช้มาก คำที่มีความหมายคล้ายกันแต่ให้ความรู้สึกที่แตกต่างก็มีอยู่มาก เช่น คำว่า วิจิตร โอ้อ่า เวิศพราย เกิดฉาย เกิดฉั่น และแม้ว่าจะเป็นคำที่แสดงอาการทำนองเดียวกัน แต่ก็ให้ความรู้สึกแตกต่างกัน เช่น คำว่า ปลิดใบ กับ สลัดใบ การใช้คำที่มีความหมายคล้ายกันเพื่อย้ำภาพเหตุการณ์ อารมณ์ ความรู้สึกต่าง ๆ เช่น มืดมิด มืดมน มืดแปดด้าน การใช้คำที่มีความหมายทำนองเดียวกัน เช่น สลด เศร้าซึม มัวชัว ทำให้คำเหล่านี้ร่วมกันแสดงภาพและอารมณ์ตามที่ต้องการ การใช้คำจาก สำนวน ภาพิต คำพังเพย ซึ่งมักพบการใช้คำขัดแย้งหรือคำตรงกันข้ามก็ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น **น้ำขุ่นไว้ใส น้ำใสไว้ขุ่น** **ไม้อ่อนดัดง่าย ไม้แก่ ดัดยาก** นอกจากความหมายแล้วเสียงของคำก็มีความสำคัญ บางครั้งเสียงสระ พังไพเราะกว่าเสียงพยัญชนะ เสียงสระเดี่ยวพังไพเราะกว่าเสียงสระผสม การใช้ ภาษาไทยที่มีคำซึ่งประกอบด้วยเสียงสระมาก ๆ ไพเราะกว่าภาษาที่มีคำประกอบ ด้วยเสียงพยัญชนะมาก ๆ เช่น ชไมโยจร จะพังไพเราะกว่าเมื่อใช้ว่า ชไมโยชโรจร นอกจากนี้การใช้คำที่สัมผัสคล้องจองกันทั้งสัมผัสนอกสัมผัสในก็ทำให้ภาษา มีความไพเราะมากขึ้น การใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติทำให้ผู้อ่านนึกภาพตามไปด้วย นักเขียนจำนวนไม่น้อยนิยมใช้คำซ้ำในโครงสร้างประโยคเมื่อต้องการเน้นความ ให้ เด่นหรือเน้นย้ำความรู้สึก การเลือกใช้คำเป็น คำตาย คำครุ คำลหุ ก็มีผลต่อ ความรู้สึกและอารมณ์คล้ายคลึงตามของผู้อ่าน เช่น การที่เลือกเขียนโดยใช้คำตาย เป็นจำนวนมากในข้อความที่เขียนก็ชวนให้ผู้อ่านอึดอัดตามไปด้วย การใช้ภาษา ให้เกิดสุนทรียภาพได้จึงต้องเลือกคำเหมาะอยู่ในที่เหมาะสม ตามที่ศาสตราจารย์ พระยาอุณาหาราชธน ได้กล่าวไว้

รองศาสตราจารย์พร แสงทักษิณ : สุนทรียภาพในภาษามาจาก การที่กวีเลือกสรรภาษามาแสดงออกซึ่งทำให้ผู้อ่านเกิดมโนภาพ ซึ่งจะต้องผ่าน **การคิด การเลือกเฟ้น และกลั่นกรอง** คำแล้วทั้งด้านรูปคำและเสียงคำ เพื่อทำ ให้ผู้อ่านเกิดสุนทรียภาพ ยกตัวอย่างเช่น ใน **กาพย์เห่เรือ** ของเจ้าฟ้าวรรณธิเบศร์ ตอนที่ว่า

“เรือชายชมมิ่งไม้ ริมท่าโลวหลากหลายพรรณ
เปล็ดดอกออกแกมกัน ส่งกลิ่นเกลี้ยงเพียงกลิ่นสมร”

การเลือกใช้คำว่า “กลิ่นเกลี้ยง” เป็นการเลือกคำที่ให้ความหมายดี เสียงของคำก็ ไพเราะด้วยสัมผัสอักษร เป็นการเปรียบเทียบกับกลิ่นกายของหญิงที่รักว่าหอม สะอาดไม่ปรุงแต่ง สุนทรียภาพในภาษาจาก **นิราศนรินทร์** เกิดจากการเล่นสัมผัส ทั้งสัมผัสอักษร สัมผัสสระ เช่น ในความว่า

“คริลิทธิที่ศาลภาพ เลอหล้าลบล่มสวรร์ค จรรโลงโลกกว้างกว้าง
แผนแผ่นฝ้าเมืองเมรุ ศรีอยุธยาเอนทร์แยมฟ้า ...”

ที่กวีใช้กลวิธีในการพรรณนาและสวดศรีรัตนโกสินทร์ว่างามเด่นสง่าเป็นเลิศจนสามารถลบความงามของสวรร์คให้ลบลบไปได้ โดยเลือกใช้ถ้อยคำที่สัมผัสอักษรกันทุกคำในคำว่า “เลอหล้าลบล่มสวรร์ค” นอกจากนี้ยังเลือกใช้คำว่า “กว้างกว้าง” ในคำว่า “จรรโลงโลกกว้างกว้าง” ซึ่งหมายถึงพระมหากษัตริย์ว่าเป็นผู้สร้างกรุงรัตนโกสินทร์ให้ยิ่งใหญ่ โดยคำว่า “กว้างกว้าง” ไพเราะด้วยการสัมผัสอักษรให้ความหมายว่า กว้างยิ่งกว้างกว้าง ทำให้รู้สึกถึงความกว้างอย่างไร้ขอบเขต ทั้งยังใช้การซ้ำคำเพื่อเน้นให้เห็นภาพ เช่น “ผ่อนแผ่นดินให้ผาย ขยายแผ่นฟ้าให้แผ้ว” ใน *ไตรภูมิภคา* กวีได้เลือกใช้คำที่สร้างภาพพจน์อย่างเช่น การอธิบายลักษณะลูกที่อยู่ในท้องแม่ตลอดจนวิธีรับอาหารจากแม่ ดังความว่า

“อันว่าสายสะดือแห่งกุมารนั้นกลวงดั่งสายกำนบัวอันมีชื่อว่าอุบล จะงอย
ไล่คือนั้นกลวงขึ้นไปเบื้องบนติดหลังท้องแม่แลเข้าหน้าอาหารอันใดแม่มกิน
แลโอซารสนันก็เป็นน้ำชุ่มเข้าไปในไล่คือนั้นแลเข้าไปในท้องกุมารนั้นแล
สะท้อนย ๑ แลผู้น้อยนั้นก็ใ้กินทุกคำเช้าทุกวัน”

ในเรื่อง *กนกนคร* ตอนนางกนกเราเดินป่าตามหาพระวราเสน บุกป่าฝ่าดงและถูกหนามเกี่ยวจนเลือดไหล กวีได้เปรียบหยดเลือดว่าสีแดงดุกทับทิม เป็นการเปลี่ยนภาพที่น่ากลัวให้เห็นความงาม ดังในคำว่า “หนามเขียดเลือดไหลใสแสง คือแดงทับทิมจิมหม้า” นอกจากนี้ศิลปะของบทกวียังอยู่ที่การถ่ายทอดความจริงแท้ในสรรพสิ่ง การแทรกธรรมะสอนให้ลดละการเบียดเบียน ซึ่งสามารถสะท้อนใจผู้อ่านดังบทกวีของ เยาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ซึ่งบรรยายภาพการขอดเกล็ดปลา ในความว่า

“เพียงถอดเล็บกลลอกอกหนึ่งเล็บ ย่อมปวดเจ็บแม้ไม่ถึงใจแก่น
นิชอดเกล็ดทั้งตัวหัวเนื้อแท้ จะปวดแต่เพียงใดสุดใจคิด”

โวหารเปรียบเทียบบาดหัวใจเพราะเป็นภาพที่อยู่ใกล้ตัว ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการที่เจ็บปวด สามารถยกระดับจิตใจผู้อ่านให้สูงขึ้น แต่เมื่อมาพิจารณาบทกวีไ้ดูที่กล่าวถึง “แมลงปอสีแดง” ความว่า

แมลงปอสีแดง พริกเม็ดหนึ่ง
เมื่อตั้งปีกมันออก เอาปีกใส่ให้มัน
พริกเม็ดหนึ่ง นั่นแน่ ! แมลงปอสีแดง

บทกวีนี้ทำให้ผู้อ่านมองแตกต่างกันไป อาจมองว่ากวีคนแรกที่ตั้งบทกวีไ้ดูบทแรกได้สะท้อนอนิจจังของโลกและการไม่ยึดติดกับสรรพสิ่ง แต่กวีคนที่สองมองว่าบทกวีของกวีคนแรกสะท้อนจิตใจหยาบกระด้างและการทำลายชีวิต เขาจึงแต่งบทกวีที่ ๒ เพื่อเสนอปรัชญาว่าชีวิตเป็นสิ่งสวยงาม การสร้างชีวิตเป็นสิ่งไม่ควรทำ เขาจึงนำพริกสีแดงมาใช้เปรียบเทียบกลายเป็นแมลงปอสีแดงขึ้นมาใหม่ กวีคนที่ ๒ นำคำว่า “แมลงปอสีแดง” และ “พริกเม็ดหนึ่ง” ของกวีคนแรกมาใช้ แต่งบทกวีที่ ๒ เพื่อชี้ว่าด้วยสิ่งเดียวกันนั้นมนุษย์จะทำลายล้างหรือสร้างสรรค์ก็ได้ อย่งไรก็ตาม การใช้คำน้อยมากในบทกวีไ้ดูทำให้คิดได้กว้าง หลายมิติหลายมุมมอง *สุนทรียภาพของบทกวีไ้ดูจึงเป็นความงามที่ไม่เปิดเผยแจ่มแจ้ง*

แก่ตา แต่ชัดเจนอยู่ในใจและสวยสดด้วยปัญญา ปัจจุบันการถ่ายทอดของนักเขียนและกวีไม่ได้มีเพียงตัวอักษรแต่ยังใช้ภาพประกอบด้วย นอกจากนี้ยังใช้ศิลปะสร้างภาพที่สื่อจากตัวอักษร เช่น บทกวีของ จ่าง แซ่ตั้ง ที่มีการสร้างภาพโดยการซ้ำคำเพื่อบอกปริมาณ เช่น การซ้ำคำว่า นีออน ป้ายโฆษณาใหญ่ โดยให้ชื่อบทกวีว่า *ก.รุ่ง* ซึ่งเป็นการเล่นเสียงและความหมายคำได้อย่างแยบยล ดังความในบทกวีว่า

ก.รุ่ง

นีออน นีออน นีออน นีออน นีออน นีออน นีออน นีออน ตึกนั่น สีเขียว
นีออน นีออน นีออน นีออน นีออน นีออน นีออน ตึกนี้ สีแดง
นีออน นีออน นีออน นีออน นีออน นีออน นีออน ตึกนั่น สีน้ำเงิน
นีออน นีออน นีออน นีออน นีออน นีออน นีออน ตึกโน่น สีเหลือง
นีออน นีออน นีออน นีออน นีออน นีออน นีออน ตึกโน้น สีส้ม
ปลูกตึกใหม่ให้เช่า ป้ายโฆษณาใหญ่ ป้ายโฆษณาใหญ่ ป้ายโฆษณาใหญ่
ป้ายโฆษณาใหญ่
รถยนต์ขายราคาถูก ป้ายโฆษณาใหญ่ ป้ายโฆษณาใหญ่ ป้ายโฆษณาใหญ่
ป้ายโฆษณาใหญ่
น้ำอัดลม ป้ายโฆษณาใหญ่ ป้ายโฆษณาใหญ่ ป้ายโฆษณาใหญ่
ป้ายโฆษณาใหญ่
ทีวีสี ป้ายโฆษณาใหญ่ ป้ายโฆษณาใหญ่ ป้ายโฆษณาใหญ่
ป้ายโฆษณาใหญ่

บทกวีนี้สะท้อนทัศนคติด้านลบที่มีต่อเมืองกรุง โดยบรรยายรูปลักษณะอันอัปลักษณ์ของเมืองกรุงที่รุงรังไปด้วยป้ายโฆษณาขนาดใหญ่ที่ติดโผล่สีต่าง ๆ หลากสี เป็นการเสียดสีภาพเมืองกรุงที่มีแต่ความเจริญทางวัตถุซึ่งสร้างความรุ่งรังแก่ชีวิต

รองศาสตราจารย์ ดร.ประคอง นิรมานเทมิษฐ์ : วรรณศิลป์หรือ

ศิลปะในการใช้ถ้อยคำให้ความประณีตงดงามนั้นมิได้มีเฉพาะแต่ในภาษาเขียนหรือในวรรณกรรมลายลักษณ์ แต่มีในวรรณกรรมมุขปาฐะด้วยเช่นกัน ในสังคมไทยภาษาวรรณศิลป์มีตั้งแต่ระดับคำ ๔ พยางค์ ที่มีเล่นเสียงเล่นคำด้วยสัมผัสคล้องจอง ดังจะเห็นได้จากสำนวน ภาษิต คำพังเพย ซึ่งมีในไทยทุกถิ่น และมีทั้งในภาษาไทยนอกประเทศด้วย เช่น ในภาษาไทลื้อ ไทใหญ่ สำนวน ภาษิต คำพังเพยของคนไทยถิ่นต่าง ๆ แม้ใช้คำต่างกัน แต่โครงสร้างคล้ายคลึงกันคือมีจังหวะ ถ้ามี ๒ วรรค คำในวรรคหน้าและหลังมักมีจำนวนเท่ากัน มีการซ้ำคำหรือซ้ำความ มีสัมผัสคล้องจองทั้งสัมผัสสระและสัมผัสอักษร มีการใช้อุปมา (metaphor) เปรียบเทียบกับสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่แวดล้อมด้วยภาษาที่กะทัดรัด คมคาย ให้ความหมายลึกซึ้ง จึงทำให้จดจำง่ายและถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง สังคมไทยทุกภาคมีทั้งคำขวัญวรรณกรรมทั้งที่เป็นลายลักษณ์และวรรณกรรมมุขปาฐะ *คนในสังคมท้องถิ่นในอดีตมีโอกาสรับวรรณศิลป์ตั้งแต่เกิดจนตาย เพราะได้รับถ่ายทอดจากวรรณกรรมมุขปาฐะทั้งที่เป็นร้อยแก้วและร้อยกรอง ตั้งแต่ตำนานนิทานพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้าน บททำขวัญ เพลงพื้นบ้านที่ได้ยินกันมาตั้งแต่เกิดคือเพลงกล่อมเด็กที่เนื้อเพลงมีลักษณะทางวรรณศิลป์ คือ ถ้อยคำมีจังหวะและ*

สัมผัสคล้องจอง มีการซ้ำคำซ้ำความ มีคำเปรียบเทียบ ใช้คำเรียกเด็กด้วยความรักความเอ็นดู ความทะนุถนอม นอกจากนี้ในสังคมท้องถิ่นยังใช้วรรณกรรมในพิธีกรรมต่าง ๆ ที่พบมากคือ ประเพณีทำขวัญ ซึ่งมีทั้งทำขวัญข้าว ทำขวัญนาคน ทำขวัญบ่าวสาว ทำขวัญควาย ทำขวัญเรือ หมอขวัญที่ได้รับความนิยมคือหมอขวัญที่มีน้ำเสียงดี กล่าวบททำขวัญได้คล่องแคล่ว บททำขวัญมีเนื้อหาดี พรรณนาได้กระจ่างชัด เล่นเสียงเล่นคำได้ไพเราะ หากเป็นหมอขวัญที่เป็นกวีก็จะใช้ปฏิภาณนำบททำขวัญแต่เดิมมาเสริมแต่งให้ไพเราะยิ่งขึ้น ๆ หรือยืมบททำขวัญของถิ่นอื่นมาใช้ในบททำขวัญของตนด้วย ในภาคเหนือมีประเพณีการใช้วรรณกรรมในพิธีอย่างหนึ่งซึ่งไม่พบในถิ่นอื่น ได้แก่ ประเพณีเวหนานและสมาครวัทาน วรรณศิลป์ในวรรณกรรมหลายลักษณะของท้องถิ่นซึ่งเป็นที่รู้จักกันมากคือ **ท้าวฮุ่งท้าวเจือง** ของถิ่นอีสาน และ **คำว้อขอ คำจ๋ม** ของพญาพรหม จากถิ่นเหนือ วรรณศิลป์และสุนทรียภาพในวรรณกรรมท้องถิ่นยังมีอีกมากและเป็นภูมิปัญญาอันล้ำค่า ภูมิปัญญานี้ได้กล่อมเกล่าให้คนในท้องถิ่นมีความสุขสงบ มีความเอื้อเฟื้อ มีน้ำใจ รู้จักความเพียงพอของชีวิต ซึ่งหากได้รับการรื้อฟื้นขึ้นมาศึกษาและถ่ายทอดต่อ ภูมิปัญญานี้ก็จะประโยชน์ต่อสังคมต่อไป.

นางสาวธนิดา กิตติotisร นักวรรณศิลป์ ๓
นางอรวรรณ บัวพรหมมี นักวรรณศิลป์ ๔
นางสาวพรรณวิภา ประภาสข นักวรรณศิลป์ ๕
ผู้สรุป
นางสาวสุปัญญา ชมจินดา นักวรรณศิลป์ ๗ ๖
ผู้สรุปและเรียบเรียง

ไขปัญหาภาษาไทย

ถาม คำว่า “บริบท” และ “บริบท” มีความหมายอย่างไร ควรเลือกใช้คำใด

ตอบ **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๒** เก็บคำว่า **บริบท** ไว้ โดยให้บทนิยามว่า “น. คำหรือข้อความแวดล้อมเพื่อช่วยให้เข้าใจความหมาย, **บริบท** ก็ว่า.” และเก็บคำ **บริบท** โดยให้บทนิยามว่า “น. **บริบท**.” คำ ๒ คำดังกล่าวนี้จึงถูกต้องทั้งคู่และจะเลือกใช้คำใดก็ได้ ทั้งนี้คำว่า **บริบท** หรือ **บริบท** ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า **context**

ถาม คำว่า “เพียบพร้อม” และ “เพียบพร้อม” คำใดคือคำที่ถูกต้อง มีความหมายอย่างไร

ตอบ คำที่ถูกต้องคือ **เพียบพร้อม** ซึ่ง **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๒** ให้บทนิยามไว้ว่า “ว. เต็มเปี่ยม, ครบทุกอย่าง.”

ถาม ในข้อความว่า “ขอเชิญพบปะสังสรรค์กันในหมู่เพื่อน ๆ” คำว่า “สังสรรค์” ถูกต้องแล้ว หรือต้องใช้คำว่า “สังสันทน”

ตอบ คำที่ถูกต้องคือ **สังสรรค์**

ถาม คำว่า e-government ตรงกับภาษาไทยว่าอย่างไร

ตอบ คำว่า e-government ย่อมาจากคำว่า **electronic government** หนังสือ **ศัพท์เทคโนโลยีสารสนเทศของราชบัณฑิตยสถาน** ระบุศัพท์บัญญัติไว้ว่า **รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์**

ราชบัณฑิตยสถาน
ในพระบรมมหาราชวัง
ถนนหน้าพระลาน
กทม. ๑๐๒๐๐

ชำระค่าฝากส่งเป็นรายเดือน
ใบอนุญาตที่ ๔๘/๒๕๒๓
ไปรษณีย์หน้าพระลาน

จดหมายข่าวราชบัณฑิตยสถาน	เพื่อเผยแพร่ข่าวสารความเคลื่อนไหวต่าง ๆ กิจกรรมและงานวิชาการของราชบัณฑิตยสถาน	จัดทำโดย ศูนย์ประชาสัมพันธ์ ราชบัณฑิตยสถาน
ที่ปรึกษา	นายชรรค์ชัย บุนปาน นางมณีนรัตน์ ผลิพัฒน์ นางจินตนา พันธุ์พัก ศาสตราจารย์ นพ.ยงยุทธ วัชรกุลย์ ดร.วิจิตวงศ์ ณ บ่อมเพชร รองศาสตราจารย์ ดร.สมควร กวียะ ศาสตราจารย์พิเศษเสฐียรพงษ์ วรรณปก	บรรณาธิการ นางสาวสุปัญญา ชมจินดา กองบรรณาธิการ นางสาวอารี พลดี นางสาวปิยรัตน์ อินทร์อ่อน นางสาวกระลาภักษ์ แพรกทอง นางกนกวรรณ ทองตะโก นางสาวกุลศิรินทร์ นาคไพจิตร นางสาวจินดารัตน์ โพธิ์นอก
		นางสาวพรทิพย์ รอดพันธ์ นายอาคม คงทน นางสาวสุกุลตรีรัตน์ ฉ่ำจิตรชื่น นางปัญจมา สูดสวาท นายอภิเดช บุญสงค์
		พิมพ์ที่ : บริษัท ด่านสุทธาการพิมพ์ จำกัด ๓๐๗ ซอยลาดพร้าว ๘๗ วังทองหลาง กรุงเทพฯ ๑๐๓๑๐ โทร. ๐ ๒๕๖๖ ๑๖๐๐-๖ โทรสาร ๐ ๒๕๓๙ ๒๕๑๒, ๐ ๒๕๖๖ ๑๖๐๙